

مدرسه حکمرانی شهید بهشتی

مفهوم شناسی حکمرانی فرهنگی

مدرس: علی خزاعی

دانش آموخته دکتری مدیریت راهبردی فرهنگی

از

دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تبیین درست وضعیت کنونی حکمرانی فرهنگی در کشور

و

**امکان سنجی نیل به حکمرانی فرهنگی متعالی با توجه به مؤلفه ها و ساختارهای
فرهنگی کنونی**

مهمترین حوزه‌های فرهنگی در جهان (تقسیم بندی یونسکو)

• گردشگری	• ورزش و تفریحات
• هنرهای تجسمی	• صنایع دستی
رسانه های تعاملی	• صوتی و تصویری
میراث فرهنگی و تاریخی	• کتاب و مطبوعات
	• مراسم و آیین ها

• این طبقه بندی‌ها عمدتاً توسط سازمان علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو)، با هدف جمع آوری آمار و اطلاعات از کشورهای عضو و جهت ایجاد نوعی هم‌زبانی و استاندارد نمودن فعالیتهای فرهنگی صورت گرفته است.» (یونسکو، ۲۰۰۹)

حوزه های فرهنگی در ایران

خانواده	دین و مذهب
گردشگری	میراث فرهنگی و تاریخی
صنایع دستی	ادبیات
هنر (تجسمی-رادیو، تلویزیون و..)	زبان
آموزش (آموزش و پرورش و دانشگاه)	کتاب و مطبوعات
اخلاق	ورزش و سرگرمی
مساجد	

تحلیل برنامه های اول تا پنجم توسعه

دو جهت گیری متفاوت در حوزه فرهنگ در برنامه های توسعه به چشم می خورد.

■ جهت گیری اول:

■ که می توان آن را فعال ساختن **اقتصاد فرهنگ** نام گذاری کرد به دنبال استفاده از ظرفیتهای درآمدزای این حوزه برای اقتصاد ملی است.

■ از همین رو به صورت خاص سه حوزه **ورزش، گردشگری و آموزش** را به عنوان موارد دارای اولویت سرمایه گذاری و استفاده از ظرفیت اقتصادی آنها می داند.

■ جهت گیری دوم:

■ سیاست **حمایت از فرهنگ** برای تداوم حیات و مصون ماندن از تعرض سیاستهای بازاری.

■ بخش عمده حوزه های فرهنگ عمومی، هنر و رسانه، دین و تبلیغ، ذیل این سیاست تعریف شده است.

خلأ های موجود در برنامه اول تا پنجم توسعه

کم توجهی به:

❖ دیپلماسی فرهنگی؛

❖ ارتقاء نقش خانواده؛

❖ ترویج و پژوهش فرهنگ؛

❖ خلاقیت و کار آفرینی فرهنگی؛

❖ مطالعات فرهنگی/پژوهش فرهنگی؛

❖ مسأله شناسی فرهنگی؛

سرفصل های فرهنگی سیاست های کلی برنامه ششم توسعه

- از هشتاد بند سیاست های کلی، شش بند به طور مشخص تحت عنوان «امور فرهنگی» مورد اشاره قرار گرفته بود که می توان این شش بند - یعنی بندهای شماره ۶۸ تا ۷۳ - را در هفت سرفصل زیر خلاصه کرد:
 - ۱ - تبیین ارزش ها و دستاوردهای انقلاب اسلامی و دفاع مقدس.
 - ۲ - ترویج سبک زندگی اسلامی - ایرانی با تکیه بر اصلاح الگوی مصرف.
 - ۳ - پایبندی به نقشه مهندسی فرهنگی کشور.

۴ - تهیه پیوست فرهنگی برای طرح های مهم.

۵ - حمایت مادی و معنوی از پژوهشگران و تولیدکنندگان آثار فرهنگی هنری مبتنی بر فرهنگ اسلامی - ایرانی.

۶ - ترویج فرهنگ اسلامی - ایرانی در فضای مجازی و مقابله با تهدیدات این حوزه.

۷ - توسعه شاخص های هویت اسلامی - ایرانی در ساختار عمومی کشور.

تحلیل برنامه ششم توسعه در مورد فرهنگ / گزارش مرکز پژوهشهای مجلس مرداد ماه ۱۳۹۶

۱. بخش عمده فعالیتها و خدمات فرهنگی در کشور توسط بخش غیردولتی تولید می‌شود.
۲. نظام سیاستگذاری صرفاً **کنترل برخی ابزارهای توزیع** همچون رادیو و تلویزیون دولتی و مجوزهای تولید و توزیع را در دست دارد.
۳. در سایر حوزه‌ها نیز نقش حاکمیت محدود به **نظارت و کنترل** و همچنین حمایت‌های یارانه‌ای می‌شود.
۴. دقیقاً به دلیل همین وضعیت است که دو سیاست واگذاری هر چیز قابل واگذاری و حمایت یارانه‌ای دو محور اصلی برنامه‌ریزی توسعه‌ای در حوزه فرهنگی شده است.
۵. به عبارت دیگر ظرفیت در اختیار دولت برای برنامه‌ریزی محدود است و در این شرایط نظام برنامه‌ریزی محدود به جهت‌دهی و کنترل‌های غیرمستقیم از طریق سازوکارهای مالی و حقوقی می‌شوند که در خصوص میزان این سیاست نیز تردیدهایی وجود دارد.

۶. تقاضای مجوز برای انجام فعالیتهای و اقداماتی که دقیقاً مشخص نیست چه نوع اقداماتی هستند، نقطه ثقل احکام پیشنهادی دولت در حوزه فرهنگ محسوب میشود.

۷. لایحه دولت در حوزه فرهنگ در برنامه ششم توسعه به صورت مشخصی تکمیل کننده سیاست فعال ساختن اقتصاد فرهنگ از طریق دو سازوکار اصلی واگذاری و حمایت از حقوق مالکیت فرهنگی است. از همین رو ماده اصلی لایحه دولت در حوزه فرهنگ، یعنی ماده (۲۳) در سه بند به طور مجزا احکامی را در این رابطه برای تصویب به مجلس شورای اسلامی پیشنهاد داده است.

۸. حوزه گردشگری که در آغاز برنامه های توسعه، به عنوان حوزه فرهنگی در نظر گرفته می شد در لایحه دولت به صورت آشکاری به عنوان یک پیشران مهم اقتصادی لحاظ شده و جزء بخش صنایع در نظر گرفته شده است.

۹. احکام این حوزه نیز به صورت طبیعی شامل احکامی می شود که تسهیل کننده فضای کسب و کار و درآمدزایی در این حوزه است.

۱۰. در حوزه زنان و خانواده نیز که همواره در برنامه های پیشین مشمول سیاستهای حمایتی می شد، لایحه برنامه ششم توسعه صرفاً جهت گیری سیاستی، یعنی عدالت جنسیتی و اصلاح ساختاری را مد نظر قرار داده و نسبت به سایر موضوعات این حوزه حکم مشخصی ارائه نکرده است.

۱۱. احکام لایحه دولت معمولاً ذیل اهداف متعالی بسیار کلی و عموماً غیرمرتبط قرار می گیرند. این اهداف که معمولاً در صدر مواد برنامه قرار دارند، در نقش پوششهای موجه عمل می کنند که اجازه طرح و در نهایت تصویب احکام پر تنش و مسئله ساز را می دهند. احکامی که در برخی موارد با اهداف بیان شده در صدر مواد نیز تعارض آشکار دارند.

۱۲. مثال حکم ذکر شده در لایحه دولت برای هدفی چون «ارتقای جایگاه و منزلت اصحاب فرهنگ و نخبگان و پیشکسوتان فرهنگ و هنر کشور» واگذاری فعالیتهای هنری به بخش خصوصی و حذف سازوکارهای نظارت و ممیزی است که بیشتر معطوف به رونق بازار هنر بوده و ارتقای منزلت هنرمند صرفاً منوط به کسب توفیق در جلب بازار است.

در غیر این صورت باید چنین هنرمندانی از بازار فرهنگ و هنر کنار بروند و جای خود را به رقبا بسپارند به این ترتیب عملاً در برخی موارد نیز که احکام مرتبط وجود دارد حکم بیان شده با هدف اعلام شده در تعارض است.

- ماده (۲۳) لایحه دولت اهدافی را بیان کرده است که از میان آنها در بندهای سه گانه این ماده، صرفاً برای چند هدف معین که ارتباط آشکاری با اقتصاد فرهنگ و درآمدزا شدن این حوزه دارد، حکم قانونی پیشنهاد شده است. فهرست این موارد عبارت است:
- تسهیل فرآیندهای صدور مجوز.
- کاهش ضوابط محدودکننده.
- تأمین امنیت برنامه های فرهنگی و هنری.
- جبران خسارت ناشی از لغو برنامه های فرهنگی و هنری.
- تعیین فهرست صدور مجوزها و تصدی های فرهنگی و رسانه ای و واگذاری آنها.
- تعیین سهم و نحوه پرداخت حق پخش تلویزیونی مسابقات ورزشی.

- این محورها نشان می دهند که مسئله اقتصاد فرهنگ و تکمیل فرآیند واگذاری در حوزه فرهنگ به بخش غیردولتی مهمترین دغدغه دولت در این ماده و به طور کلی در بخش فرهنگ در لایحه پیشنهادی برنامه ششم بوده است. **زیرا به غیر از این ماده، حکم دیگری درباره فرهنگ در لایحه دولت وجود ندارد.**

- **واگذاری، تسهیل فرآیند و تقویت جایگاه سازمانی** سه مفهوم اصلی و عمده ای است که در سه حوزه فرهنگ، گردشگری و زنان در لایحه پیشنهادی دولت مد نظر بوده و جهت گیری اصلی دولت را نشان می دهد. به این ترتیب می توان با استناد به موادلایحه، سیاست دولت در حوزه فرهنگ را تمرکز بر **[۱] اقتصاد فرهنگ،**

- [۲] فعال ساختن ظرفیتهای درآمدزایی.**

- [۳] رفع موانع مشارکت بخش خصوصی.**

- [۴] تضمین فعالیتهای فرهنگی و هنری بخش غیردولتی دانست.**

کمیسیون فرهنگی نیز:

- با سیاست اقتصاد فرهنگ دولت و فعال ساختن زمینه های درآمدزایی و رفع موانع واگذاری فعالیتهای فرهنگی **همراهی** کرده است.
- با این حال با توجه به اینکه در احکام لایحه دولت وزن قوه مجریه در نسبت با قوه مقننه و همچنین وزن دستگاههای اجرایی ذیل قوه مجریه در نسبت با دستگاههای فرهنگی حاکمیتی افزایش زیادی پیدا کرده بود، کمیسیون فرهنگی تلاش کرده است در اصلاح مواد لایحه برنامه ششم این **توازن** را ایجاد کند.

بررسی تطبیقی سرفصل های فرهنگی لایحه برنامه ششم توسعه با سیاست های کلی برنامه ششم توسعه

۱ - کم توجهی به برخی سرفصل های مهم سیاست های کلی برنامه ششم توسعه.

بررسی اولیه لایحه بودجه ششم نشان می دهد که در بخش فرهنگ، همچنان به برخی از سیاست های مهم برنامه ششم از جمله «نقشه مهندسی فرهنگی کشور»، «پیوست فرهنگی برای طرح های مهم» و «فرصت ها و تهدیدهای فضای مجازی» کم توجهی شده و با عدم بیان آنها در کلیات لایحه برنامه، نقضی اساسی در آن قابل مشاهده است.

۲ - کلی گویی و نداشتن هدف گذاری جامعه در حوزه توسعه فرهنگی کشور

مروری گذرا بر متن نهایی لایحه برنامه ششم توسعه نشان می دهد که متاسفانه همچنان کلی گویی و عدم هدف گذاری جامع و شفاف در فضای برنامه ششم توسعه فرهنگی کشور خودنمایی می کند.

خلاهای جدی برنامه ششم

• کم توجهی به

- برنامه ریزی و مدیریت فرهنگی؛
- آسیب شناسی فرهنگی؛
- توسعه فرهنگی؛
- آموزش فرهنگی؛
- تاریخ فرهنگی؛
- خلاقیت و کارآفرینی فرهنگی؛
- مطالعات/پژوهش فرهنگی؛
- مسأله شناسی فرهنگی؛
- دیپلماسی فرهنگی؛

وضعیت بودجه فرهنگی در بودجه سال ۱۴۰۰

نایب رئیس کمیسیون فرهنگی مجلس:

در لایحه ۱۴۰۰ در مجموع سهم اعتبارات فرهنگی از بودجه عمومی کمتر از دو درصد است.

سند چشم انداز

سند چیست؟

سند معطوف به هدف است در سندها اهداف مشخص می‌شود؛
هرجا که می‌خواهیم واژه‌ی سند را به کار ببریم، باید هدف را برای ما بیان کند.
سند، بیانیه‌ای موجز با عبارات و گزاره‌هایی دقیق است که ما را مستقیماً به یک هدف و مقصد
معین رهنمون می‌کند.

جایگاه فرهنگ در سند چشم انداز ۱۴۰۴

توسعه یافته، متناسب با مقتضیات فرهنگی، جغرافیایی و تاریخی خود، متکی بر اصول اخلاقی و ارزش‌های اسلامی، ملی و انقلابی، با تأکید بر مردم‌سالاری دینی، عدالت اجتماعی، آزادی‌های مشروع، حفظ کرامت و حقوق انسان‌ها و بهره‌مندی از امنیت اجتماعی و قضایی.

برخوردار از دانش پیشرفته، توانا در تولید علم و فناوری، متکی بر سهم برتر منابع انسانی و سرمایه‌ی اجتماعی در تولید ملی.

امن، مستقل و مقتدر با سامان دفاعی مبتنی بر بازدارندگی همه‌جانبه و پیوستگی مردم و حکومت. دارای تعامل سازنده و مؤثر با جهان بر اساس اصول عزت، حکمت و مصلحت.

❑ برخوردار از سلامت، رفاه، امنیت غذایی، تأمین اجتماعی، فرصت‌های برابر، توزیع مناسب درآمد، نهاد مستحکم خانواده، به دور از فقر، تبعیض و بهره‌مند از محیط زیست مطلوب.

❑ فعال، مسئولیت‌پذیر، ایثارگر، مؤمن، رضایت‌مند، برخوردار از وجدان کاری، انضباط، روحیه‌ی تعاون و سازگاری اجتماعی، متعهد به انقلاب و نظام اسلامی و شکوفایی ایران و مفتخر به ایرانی بودن.

❑ دست یافته به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه‌ی آسیای جنوب غربی (شامل آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه و کشورهای همسایه) با تأکید بر جنبش نرم‌افزاری و تولید علم، رشد پرشتاب و مستمر اقتصادی، ارتقاء نسبی سطح درآمد سرانه و رسیدن به اشتغال کامل.

❑ الهام‌بخش، فعال و مؤثر در جهان اسلام با تحکیم الگوی مردم‌سالاری دینی، توسعه‌ی کارآمد، جامعه‌ی اخلاقی، نواندیشی و پویایی فکری و اجتماعی، تأثیرگذار بر همگرایی اسلامی و منطقه‌ای بر اساس تعالیم اسلامی و اندیشه‌های امام خمینی(ره).

سند چشم انداز مهندسی فرهنگی ۱۴۰۴

- در اواخر دولت دهم از سوی شورای عالی انقلاب فرهنگی سندی تدوین شد به نام سند چشم انداز مهندسی فرهنگ و برای اجرا به عنوان یک سند بالا دستی ابلاغ شد.
- این سند در پی این موضوع است که افقی مطلوب را برای فرهنگ کشور در سال ۱۴۰۴ ترسیم کند، یعنی به طور کلی با توجه به وضع موجود فرهنگ به ترسیم وضع مطلوب در سال ۱۴۰۴ پرداخته شده است و کشور باید در زمینه فرهنگ به آن سمت حرکت کند.
- هر گونه توسعه اقتصادی و اجتماعی بایستی مبتنی بر آموزه های اسلامی و ارزش های حیات بخش آن و نیز بر پایه مؤلفه های پویای فرهنگی باشد.
- در صورتی که کشور در عرصه های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی پیشرفت نماید، اما این پیشرفت و ترقی در پرتو مکتب اسلام نباشد کشور در افق ۱۴۰۴ به کشوری نسبتاً توسعه یافته و اما دست چندم همچون سنگاپور و کره جنوبی تبدیل خواهد شد و در نظام جهانی سرمایه داری ادغام خواهد شد.

چالش های فراروی فرهنگ در سند چشم انداز ۱۴۰۴

❖ غفلت سیاستگذاران، کارگزاران و برنامه ریزان نظام از نقش بی بدیل فرهنگ ناب اسلامی در تحقق سند چشم انداز؛

❖ فقدان درک نفوذ و تأثیر آموزه های غیر الهی و غیر اسلامی در تار و پود جامعه و عدم اهتمام در به کارگیری راهبردهای موثر برای مقابله با آنها؛

❖ فقدان درک «جنگ فرهنگی» استکبار جهانی علیه انقلاب اسلامی و دستاوردها و نفوذ منطقه ای کشورمان که بدون تردید این جنگ فرهنگی که امروزه «جنگ نرم» نام گرفته است با هدف عدم تحقق سند چشم انداز انجام می شود.

❖ بهره گیری از الگوها و استراتژی های ترجمه شده کشورهای غربی و یا حلقه های فرهنگ غربی در جغرافیای آسیایی که گاه و بی گاه در بدنه کارشناسی، فعالان مورد توجه قرار می گیرد.

راهکارها

تحقق رسالت های اسلامی در سند چشم انداز بیست ساله نیازمند

❖ به کارگیری یک مدل اسلامی با ویژگی های خاص.

❖ دفع تهدیدات ناشی از التقاط و انحراف های ناشی از ترجمان فرهنگ غربی.

❖ بومی سازی متناسب با رسالت های اسلامی سند چشم انداز.

❖ شاخص سازی.

❖ مفهوم پردازی.

❖ وفاق میان ذهنی.

اقدامات تمهیدی فرهنگ در برنامه هفتم توسعه (سومین جلسه کمیته تلفیق در حوزه فرهنگ شورای عالی انقلاب فرهنگی ۱۳۹۹/۱۱/۱۳)

تمهید

- ایفای نقش کمیته تلفیق در تدوین سیاست‌های کلی بخش فرهنگ.
- وضعیت‌شناسی تفصیلی فرهنگ با هدف استخراج نظام مسائل اولویت‌دار و موضوعات خاص.
- وضعیت‌شناسی تفصیلی امور فرهنگی با رویکرد آسیب شناسانه.
- مشارکت در به روز رسانی بخش فرهنگ سندهای آمایش آموزش استانی مبتنی بر سند ملی آمایش.
- تمهید مشارکت دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی برتر در فرآیند تدوین محتوای برنامه هفتم.
- ارزیابی اهداف، برنامه‌ها، احکام دائمی و احکام برنامه ششم، پنجم و چهارم با استفاده از ظرفیت متخصصین دانشگاه‌ها و دستگاه‌های اجرایی برای اعمال در برنامه هفتم.
- توانمندسازی بدنه کارشناسی دستگاه‌های فرهنگی برای تدوین برنامه‌های پنج ساله در قالب برگزاری کارگاه‌های آموزشی حول محور تبیین مدل برنامه ریزی فرهنگی و تبیین نقشه مهندسی فرهنگی کشور و بیانیه گام دوم.
- طراحی مدل برنامه‌ریزی فرهنگی در دستگاه‌های فرهنگی مبتنی بر بیانیه گام دوم.

ضرورت آسیب شناسی و تحول

آسیب های وارده به نظام فرهنگی کشور را به طور مختصر و به صورت زیر می توان بر شمرد:

❖ عدم توازن نظامهای اقتصادی، سیاسی، اجتماعی با نظام فرهنگی و عدم وجود نگاه فرهنگی در سیستم تصمیم گیری در نظام های مختلف و بالتبع بین مدیران بخشهای مختلف اقتصادی، سیاسی و اجتماعی.

❖ تعدد و تداخل وظیفه ای دستگاههای فرهنگی و عدم وجود هماهنگی لازم بین آنها.

❖ عدم جامعیت در عارضه یابی و بیماری شناسی فرهنگی جامعه و ارائه راه حل های زودگذر.

❖ فقدان سیاستهای کلان و برنامه جامع در حوزه فرهنگ.

❖ عدم شفافیت در قلمرو دولت در بخش فرهنگ و عدم مشارکت جدی بخش خصوصی در عرصه فرهنگ و بالتبع ضعف صنفی و حرفه ای.

❖ غیرشفاف بودن سیاستها، مکانیزمها، و تخصیص اعتبارات حمایتی دولت برای توسعه بخش خصوصی.

❖ فقدان نظام جامع تولید و توزیع اطلاعات.

❖ عدم تعامل بهینه فرهنگی با جهان خارج و وجود تحمیل‌های فرهنگی خارجی و تهاجم فرهنگی و بالتبع از خود بیگانگی فرهنگی.

❖ عدم جامعیت و تطبیق سیاستهای کلان فرهنگی با نیازهای روز جامعه و پیشرفتهای تکنولوژیک.

❖ ناکارآمدی نهادهای نظارتی و عدم رصد فرهنگی.

❖ عدم مدیریت تقاضاهای متنوع و روز افزون فرهنگی و هنری در اقشار مختلف جامعه.

❖ بی توجهی به آثار و تبعات فرهنگی طرحها و پروژه ها. (لزوم تهیه پیوست فرهنگی).

❖ توجه ناکافی به اقتصاد فرهنگ و توجه غیر تخصصی به صنایع و محصولات فرهنگی.

❖ توجه ناکافی به خرده فرهنگ ها و فرهنگهای بومی و محلی براساس تنوع فرق و مذاهب ، قومیتها و نقاط جغرافیایی مختلف (فقدان آمایش فرهنگی در کشور برای تعیین میزان بهره مندی فرهنگی اقشار مختلف مردم و تعیین وجود یا عدم وجود عدالت فرهنگی).

❖ ضعف در وجود نیروی انسانی کارآمد در دستگاه های فرهنگی.

موانع ساختاری و عملکردی حکمرانی فرهنگی

- ابهام در مأموریت‌ها و وظایف محوله به سازمانها و نهادهای فرهنگی.
- کمبود امکانات و بودجه برای توسعه فعالیت ها.
- فقدان مکانیزم های نظارتی کارآمد.
- تعدد مراکز تصمیم گیری و سیاستگذاری.
- نبود روابط ارگانیک تعریف شده.
- تصمیم گیری بر اساس وضعیت موجود و نبود برنامه های جامع نگر (وضعیت مطلوب).
- تمایل به استفاده از شیوه ها و ابزارهای سنتی و کمبود توجه به نوگرایی.
- گسترش مدیریت سلیقه ای و موردی در حوزه تولید.

- فقدان مدل استراتژیک کلان توسعه فرهنگی.
- ابهام در امکان و ضرورت دخالت دولت در امر فرهنگ.
- فقدان روزآمدی در اندیشه ها و نیازها.
- توازی گرایی ساختاری در فعالیتهای فرهنگی
- غلبه رویکرد دولتی سازی برعرصه های فرهنگی و دینی و ساز و کارهای حکمرانی فرهنگی.
- فقدان برنامه ریزی و سیاست گذاری استراتژیک.
- فقدان رویکردهای مناسب برای آموزش ارزش های فرهنگی.
- جداسازی مدیریت فرهنگی از مدیریت کلان کشور.

گزارش شورای عالی انقلاب فرهنگی

■ در نظام جمهوری اسلامی باتوجه به رویکرد فرهنگی و اسلامی این بازبینی و نظام سازی و مهندسی مجدد، ضرورتی اجتنابناپذیر است.

■ نظام مدیریت راهبردی کشور تاکنون براساس چنین رویکردی، به صورت جامع و کامل مورد بازبینی قرار نگرفته و لذا نمیتوان انتظار داشت که هماهنگی و انسجام و هم‌جهتی و کارآمدی و اثربخشی در نظام‌های مختلف کشور، اعم از اقتصادی و فرهنگی و سیاسی و اجتماعی و در سطحی پایین‌تر، در سطوح سازمان‌های مختلف وجود داشته باشد.

■ هراندازه هم مدیران این سازمان‌ها متعهد و پرتلاش و دلسوز باشند، قادر نخواهند بود که هماهنگی و انسجام کلان لازم را که برعهده نظام مدیریت راهبردی است، پی بگیرند.

مقاطع زمانی تشکیل شوراها و ستادها

بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد ۹۰٪ شوراها و ستادهای عالی بعد از انقلاب اسلامی و عمدتاً طی برنامه اول و دوم توسعه ایجاد گردیده‌اند.

تداخل وظایف شوراها و دستگاهها

به موجب مطالعات و بررسی‌های انجام شده، برخی نهادهای عالی تصمیم‌گیری دارای تداخل وظایف با یکدیگر و با دستگاه‌های تصمیم‌ساز، می‌باشند. تعدد شوراهای تصمیم‌گیری موجب ناهماهنگی در نظام اجرایی کشور گردیده است.

تداخل و توازی وظایف شوراها، ستادها و کمیسیون‌ها و دستگاه‌های قوه مجریه

ردیف	وظایف موازی و متداخل	نهاد اجراکننده
۱	قیمت‌گذاری کالاهای اساسی	۱- شورای اقتصاد ۲- ستاد پشتیبانی برنامه تنظیم بازار
۲	تهیه و تنظیم سیاست‌ها و برنامه‌ریزی اقتصادی	۱- شورای اقتصاد ۲- وزارت امور اقتصادی و دارایی ۳- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور
۳	تصمیم‌گیری و تصویب طرح‌های اقتصادی و بازرگانی	۱- هیأت وزیران (و کمیسیون اقتصاد هیأت دولت) ۲- شورای عالی آفریقا ۳- شورای اقتصاد
۴	حمایت از صادرات	۱- شورای عالی توسعه صادرات غیرنفتی ۲- ستاد تنظیم بازار ارز ۳- وزارت بازرگانی
۵	تنظیم بازار داخلی	۱- وزارت بازرگانی ۲- ستاد پشتیبانی تنظیم بازار
۶	اعطای تسهیلات و وام	۱- شورای اقتصاد ۲- شورای عالی اشتغال ۳- شورای عالی توسعه، تحقیقات و فناوری
۷	سیاست‌گذاری و حمایت از فعالیت‌های پژوهشی	۱- شورای پژوهش‌های علمی کشور ۲- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

۸	هماهنگی در برنامه‌های پژوهشی کشور	۱- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور (دفتر امور پژوهش) ۲- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ۳- شورای پژوهش‌های علمی کشور ۴- شورای عالی اطلاع‌رسانی
۹	تعیین سیاست‌های ایرانگردی و جهانگردی	۱- شورای عالی ایرانگردی و جهانگردی ۲- سازمان ایرانگردی و جهانگردی ۳- شورای عالی انقلاب فرهنگی
۱۰	تهیه خط‌مشی‌ها، برنامه‌ها و حمایت از تحقیقات مربوط به جوانان	۱- شورای عالی جوانان ۲- سازمان ملی جوانان
۱۱	تعیین سیاست‌های فرهنگی کشور	۱- شورای عالی انقلاب فرهنگی ۲- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۱۲	تدوین ضوابط نشر کتب	۱- شورای عالی انقلاب فرهنگی ۲- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۱۳	سیاست‌گذاری نظام آموزش عالی و پژوهش کشور	۱- شورای عالی انقلاب فرهنگی ۲- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

۱۴	توسعه علوم و فنون اتمی	۱- سازمان انرژی اتمی ۲- شورای انرژی اتمی
۱۵	تعیین سیاست و برنامه تولید و مصرف انرژی	۱- وزارت نیرو ۲- شورای عالی انرژی اتمی ۳- شورای انرژی اتمی (در زمینه انرژی اتمی)
۱۶	تدوین سیاست‌ها و ضوابط تقلیل آلودگی محیطی ناشی از تولید و مصرف انرژی	۱- شورای عالی انرژی ۲- شورای عالی حفاظت محیط زیست
۱۷	تعیین سیاست‌های توسعه کشاورزی	۱- شورای عالی کشاورزی ۲- وزارت جهاد کشاورزی
۱۸	برنامه‌ریزی و ساماندهی عشایر	۱- شورای عالی عشایر ۲- وزارت جهاد کشاورزی
۱۹	هماهنگی فعالیت‌ها و تخصیص منابع آب کشور	۱- شورای عالی آب ۲- وزارت نیرو ۳- شورای عالی کشاورزی
۲۰	برنامه‌ریزی برای رشد و توسعه اشتغال روستاها	۱- شورای عالی اشتغال ۲- وزارت جهاد کشاورزی ۳- وزارت کار و امور اجتماعی
۲۱	تعیین فرصت‌های شغلی	۱- وزارت کار و امور اجتماعی ۲- شورای عالی اشتغال

شوراها و ستادهای غیرفعال و غیر ضرور

ردیف	عنوان شورا - ستاد	عملکرد
۱	شورای عالی کشاورزی	از سال ۱۳۷۹ غیرفعال بوده و با ایجاد وزارت جهاد کشاورزی و شورای عالی آب، موضوعیت شورا منتفی شده است.
۲	شورای عالی انرژی	تازه تأسیس و غیرفعال بوده و وظایفش با وزارت نیرو، سازمان و شورای عالی حفاظت محیط زیست دارای تداخل است.
۳	شورای عالی عشایر	از سال ۱۳۷۷ غیرفعال بوده و وظایف آن با وزارت جهاد کشاورزی دارای تداخل است.
۴	شورای عالی آفریقا	از سال ۱۳۷۶ غیرفعال گردیده و وظایف آن با شورای عالی هماهنگی صادرات خدمات فنی و مهندسی تداخل دارد.
۵	شورای عالی هماهنگی صادرات خدمات فنی و مهندسی	از سال ۱۳۸۰ غیرفعال گردیده و وظایف آن به موجب تصویب نامه هیأت وزیران به شورای عالی توسعه صادرات غیرنفتی محول گردیده است.
۶	ستاد تنظیم بازار ارز	از سال ۱۳۸۱ غیرفعال با توجه به یکسان سازی نرخ ارز و دارای تداخل با وظایف شورای عالی توسعه صادرات غیرنفتی است.
۷	ستاد پشتیبانی برنامه تنظیم بازار	از سال ۱۳۸۰ غیرفعال گردیده و دارای تداخل کامل با وظایف شورای اقتصاد است.
۸	شورای عالی جوانان	از سال ۱۳۷۸ غیرفعال بوده و دارای تداخل با وظایف سازمان ملی جوانان است.
۹	شورای عالی اطلاع رسانی	میزان فعالیت محدود (یکبار در سال جلسه) و دارای تداخل با وظایف وزارت ارتباطات، شورای عالی فناوری اطلاعات و شورای عالی انقلاب فرهنگی و شورای عالی انفورماتیک می باشد.

۱۰	شورای پژوهش‌های علمی کشور	وظایف شورا با وظایف وزارت علوم و تحقیقات و فناوری در تداخل کامل است
۱۱	شورای انرژی اتمی	میزان فعالیت محدود (۳ جلسه در ۲۸ سال) و وظایف آن از طریق سازمان انرژی اتمی ایران و هیأت وزیران قابل انجام است.
۱۲	شورای عالی حفاظت محیط زیست	میزان فعالیت محدود و غیرمؤثر بوده و وظایف آن از طریق سازمان حفاظت محیط زیست و تداخل دارد.
۱۳	شورای عالی آب	تازه تأسیس و بدون عملکرد بوده و با وظایف وزارت نیرو و قانون توزیع عادلانه آب تداخل دارد و تصمیمات آن بدون تصویب هیأت وزیران قابل اجرا نیست.
۱۴	شورای عالی ایرانگردی و جهانگردی	وظایف آن توسط سازمان ایرانگردی و جهانگردی و هیأت وزیران قابل اجرا است.
۱۵	شورای سازمان تربیت بدنی	وظایف آن توسط سازمان تربیت بدنی قابل اجرا می‌باشد.
۱۶	ستاد اقتصادی دولت	از سال ۱۳۸۰ غیرفعال بوده و دارای تداخل با وظایف شورای اقتصاد و کمیسیون اقتصادی دولت می‌باشد.
۱۷	شورای عالی نظارت بر دفتر خدمات حقوقی بین‌المللی	فعالیت بسیار محدود و در حد هیأت رئیسه دفتر می‌باشد و جایگاه دفتر بیشتر با وظایف قوه قضاییه در تجانس می‌باشد.
۱۸	شورای عالی انقلاب فرهنگی	وظایف و اختیارات آن با هیأت وزیران، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت آموزش و پرورش، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سایر دستگاه‌های اجرایی کشور تداخل دارد.
۱۹	شورای عالی پشتیبانی سوادآموزی	وظایف آن توسط وزارت آموزش و پرورش و شورای آموزش و پرورش استان قابل پی‌گیری است.

جدول بررسی تداخل و توازی وظایف شوراهای عالی فرهنگی با یکدیگر و با دستگاه‌های اجرایی

ردیف	وظایف موازی و متداخل	نهادهای مسئول
۱	تدوین ضوابط کتب	۱- شورای عالی انقلاب فرهنگی ۲- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۲	سیاست‌گذاری نظام آموزش (عالی) و پژوهش کشور	۱- شورای عالی انقلاب فرهنگی ۲- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
۳	سیاست‌گذاری و حمایت از فعالیت‌های پژوهشی	۱- شورای پژوهش‌های علمی کشور ۲- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
۴	هماهنگی در برنامه‌های پژوهشی کشور	۱- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور (دفتر امور پژوهشی) ۲- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ۳- شورای پژوهش‌های علمی کشور ۴- شورای عالی انقلاب فرهنگی
۵	تعیین سیاست‌های ایرانگردی و جهانگردی	۱- شورای عالی ایرانگردی ۲- سازمان ایرانگردی و جهانگردی ۳- شورای عالی انقلاب فرهنگی
۶	تهیه خط‌مشی‌ها، برنامه‌ها و حمایت از تحقیقات مربوط به جوانان	۱- شورای عالی جوانان ۲- سازمان ملی جوانان
۷	تعیین سیاست‌های فرهنگی کشور	۱- شورای عالی انقلاب فرهنگی ۲- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

جدول نهادهای تصمیم‌ساز و تصمیم‌گیر در امور فرهنگی کشور

ردیف	عنوان شورا - دستگاه	وظایف و فعالیت‌های موازی و متداخل
۱	شورای عالی انقلاب فرهنگی	تعیین سیاست‌های فرهنگی و خط‌مشی‌های آموزشی پژوهشی و فرهنگی کشور تعیین شاخص‌ها و ارزیابی وضعیت فرهنگی آموزشی و تحقیقات کشور برنامه‌ریزی شناسایی و تربیت استعدادهای درخشان سیاست‌گذاری کتب درسی و تدوین ضوابط نشر کتاب و تولیدات فرهنگی و هنری سیاست‌گذاری و ساماندهی نظام اطلاع‌رسانی تصویب اصول سیاست‌های سیاحتی و زیارتی تصویب ضوابط تأسیس و تصویب اساسنامه مراکز فرهنگی و تحقیقاتی و دانشگاهی تصویب ضوابط گزینش مدیران، اساتید، دانشجویان و معلمان مراکز آموزشی و تحقیقاتی
۲	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	تنظیم سیاست‌های فرهنگی و هنری کشور برنامه‌ریزی و اداره امور ساحتی و زیارتی تدوین ضوابط نشر کتب و فعالیت‌های فرهنگی و هنری
۳	شورای عالی اطلاع‌رسانی	تدوین و تصویب اصول نظام جامع اطلاع‌رسانی کشور سیاست‌گذاری برنامه‌ریزی حمایت و هدایت اطلاع‌رسانی کشور هماهنگی در تحقیقات بنیادی و توسعه‌ای به‌کارگیری فناوری‌های اطلاع‌رسانی تنظیم مقررات بهره‌گیری از شبکه‌های بین‌المللی اطلاع‌رسانی
۴	شورای پژوهش‌های علمی کشور	تدوین سیاست‌های پژوهشی کشور ایجاد هماهنگی در برنامه‌های پژوهشی کشور تأسیس صندوق و حمایت از پژوهشگران و طرح‌های پژوهشی

۵	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	سیاست‌گذاری نظام علمی کشور و تدوین سیاست‌های تحقیقات و فناوری کشور برنامه‌ریزی و نظارت و ارزیابی بخش تحقیقات و فناوری کشور حمایت کمی و کیفی از فعالیت‌های پژوهشی کشور
۶	شورای عالی ایرانگردی و جهانگردی	تعیین سیاست‌های ایرانگردی و جهانگردی کشور ایجاد تسهیلات برای توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی
۷	سازمان ایرانگردی و جهانگردی	تعیین سیاست‌ها و الویت‌های ایرانگردی و جهانگردی برنامه‌ریزی و هماهنگی فعالیت‌های سیاحتی و زیارتی کشور تهیه آیین‌نامه مقررات توسعه نظارت بر صنعت ایرانگردی و جهانگردی
۸	کمیسیون فرهنگی هیأت دولت	تصمیم‌گیری و تأیید طرح‌های مقررات و برنامه‌های فرهنگی کشور تصمیم‌سازی برای هیأت وزیران در امور فرهنگی
۹	هیأت وزیران	تصمیم‌گیری و تصویب طرح‌ها، برنامه‌ها و مقررات فرهنگی و تصویب اساسنامه مؤسسات
۱۰	شورای عالی جوانان	پشتیبانی از تحقیقات مربوط به جوانان تهیه برنامه‌های مربوط به جوانان تعیین سیاست‌ها و خط‌مشی‌های مربوط به امور فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جوانان

۱۱	سازمان ملی جوانان	تهیه برنامه جامع ساماندهی امور جوانان ارائه خط‌مشی‌های مناسب برای حل مسائل جوانان
۱۲	شورای سازمان تربیت بدنی	ایجاد هماهنگی در فعالیت‌های تربیت بدنی کشور و تعیین خط‌مشی‌های ورزش کشور
۱۳	سازمان تربیت بدنی	توسعه و تعمیم ورزش در کشور نظارت بر فعالیت‌های ورزشی بخش دولتی
۱۴	شورای عالی پشتیبانی سوادآموزی	پیش‌بینی و پیگیری برنامه‌ها و بودجه و اعتبارات لازم در جهت توسعه آموزش و سوادآموزی
۱۵	ستاد هماهنگی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای	هماهنگی سیاست‌گذاری و اجرای آموزش‌های فنی و حرفه‌ای

شوراها و ستادهای غیر فعال و غیر ضرور

ردیف	عنوان شورا - ستاد	عملکرد
۱	شورای عالی کشاورزی	از سال ۱۳۷۹ غیرفعال بوده و با ایجاد وزارت جهاد کشاورزی و شورای عالی آب، موضوعیت شورا منتفی شده است.
۲	شورای عالی انرژی	تازه تأسیس و غیرفعال بوده و وظایفش با وزارت نیرو، سازمان و شورای عالی حفاظت محیط زیست دارای تداخل است.
۳	شورای عالی عشایر	از سال ۱۳۷۷ غیرفعال بوده و وظایف آن با وزارت جهاد کشاورزی دارای تداخل است.
۴	شورای عالی آفریقا	از سال ۱۳۷۶ غیرفعال گردیده و وظایف آن با شورای عالی هماهنگی صادرات خدمات فنی و مهندسی تداخل دارد.
۵	شورای عالی هماهنگی صادرات خدمات فنی و مهندسی	از سال ۱۳۸۰ غیرفعال گردیده و وظایف آن به موجب تصویب نامه هیأت وزیران به شورای عالی توسعه صادرات غیرنفتی محول گردیده است.
۶	ستاد تنظیم بازار ارز	از سال ۱۳۸۱ غیرفعال با توجه به یکسان سازی نرخ ارز و دارای تداخل با وظایف شورای عالی توسعه صادرات غیرنفتی است.
۷	ستاد پشتیبانی برنامه تنظیم بازار	از سال ۱۳۸۰ غیرفعال گردیده و دارای تداخل کامل با وظایف شورای اقتصاد است.
۸	شورای عالی جوانان	از سال ۱۳۷۸ غیرفعال بوده و دارای تداخل با وظایف سازمان ملی جوانان است.
۹	شورای عالی اطلاع رسانی	میزان فعالیت محدود (یکبار در سال جلسه) و دارای تداخل با وظایف وزارت ارتباطات، شورای عالی فناوری اطلاعات و شورای عالی انقلاب فرهنگی و شورای عالی انفورماتیک می باشد.

۱۰	شورای پژوهش‌های علمی کشور	وظایف شورا با وظایف وزارت علوم و تحقیقات و فناوری در تداخل کامل است
۱۱	شورای انرژی اتمی	میزان فعالیت محدود (۳ جلسه در ۲۸ سال) و وظایف آن از طریق سازمان انرژی اتمی ایران و هیأت وزیران قابل انجام است.
۱۲	شورای عالی حفاظت محیط زیست	میزان فعالیت محدود و غیرمؤثر بوده و وظایف آن از طریق سازمان حفاظت محیط زیست و تداخل دارد.
۱۳	شورای عالی آب	تازه تأسیس و بدون عملکرد بوده و با وظایف وزارت نیرو و قانون توزیع عادلانه آب تداخل دارد و تصمیمات آن بدون تصویب هیأت وزیران قابل اجرا نیست.
۱۴	شورای عالی ایرانگردی و جهانگردی	وظایف آن توسط سازمان ایرانگردی و جهانگردی و هیأت وزیران قابل اجرا است.
۱۵	شورای سازمان تربیت بدنی	وظایف آن توسط سازمان تربیت بدنی قابل اجرا می‌باشد.
۱۶	ستاد اقتصادی دولت	از سال ۱۳۸۰ غیرفعال بوده و دارای تداخل با وظایف شورای اقتصاد و کمیسیون اقتصادی دولت می‌باشد.
۱۷	شورای عالی نظارت بر دفتر خدمات حقوقی بین‌المللی	فعالیت بسیار محدود و در حد هیأت رئیسه دفتر می‌باشد و جایگاه دفتر بیشتر با وظایف قوه قضاییه در تجانس می‌باشد.
۱۸	شورای عالی انقلاب فرهنگی	وظایف و اختیارات آن با هیأت وزیران، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت آموزش و پرورش، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سایر دستگاه‌های اجرایی کشور تداخل دارد.
۱۹	شورای عالی پشتیبانی سوادآموزی	وظایف آن توسط وزارت آموزش و پرورش و شورای آموزش و پرورش استان قابل پی‌گیری است.

وضعیت نظام تصمیم گیری بخش فرهنگی

مطالعات انجام شده نمایانگر آن است که شوراهای فرهنگی تحت نظارت ریاست جمهوری:

- ❑ دارای تداخل با یکدیگر هستند؛
- ❑ تداخل با دستگاههای اجرایی مسئول دارند؛
- ❑ عملکرد و میزان فعالیت اغلب شوراهای مذکور ضعیف و کم اثر بوده است؛
- ❑ هزینه قابل توجهی را نیز به طور مستقیم یا غیرمستقیم (هزینه اداره دبیرخانه و جلسات شورا و هزینه اجرای تصمیمات شورا) برای دولت به دنبال داشته اند.

لزوم اعمال مدیریت راهبردی

نظام مدیریت راهبردی هر كشوری، اصلی‌ترین نظام محسوب می‌شود.

❖ خروجی این نظام، تصمیمات کلان اعم از چشم‌انداز، اهداف بلندمدت، سیاست‌ها، راهبردها و در پی آن نوسازی و بازسازی و مهندسی مجدد ساختارها، متناسب با چشم‌انداز و اهداف بلندمدت می‌باشد.

❖ ضرورت اعمال مدیریت راهبردی فرهنگی این است که:

❖ مدیران رده راهبردی کشور در قالب جایگاه‌های ذیربط اعم از شوراها، کمیسیون‌ها و هر عنوان دیگر، به صورت هماهنگ عمل کنند. بدین معنا که تصمیمات راهبردی اتخاذ شده با هم هماهنگ بوده و جامعیت لازم داشته باشد.

❖ ایجاد چنین هماهنگی، مستلزم آن خواهد بود که زیرنظام‌های نظام مدیریت راهبردی کشور اعم از نظام تصمیم‌سازی، نظام تصمیم‌گیری، نظام اجرایی کردن، نظام نظارت و ارزیابی، دارای هماهنگی و انسجام بوده و برای ایجاد چنین هماهنگی و انسجامی، لازم است که همه اجزاء این زیرنظام‌ها نیز هماهنگ و منسجم باشد.

اهمیت اعمال مدیریت راهبردی فرهنگی

- ❖ مدیریت راهبردی فرهنگی مدیریتی است که رویکردی نوین را در مدیریت راهبردی اعمال نماید. زیرا این گونه مدیریت مبتنی بر فرهنگی است که در این فرهنگ، وضعیت آرمانی و مطلوب تعریف می شود.
- ❖ مدیریت راهبردی فرهنگی اهداف اصلی و یا اهداف مطلوب و ممکن را به عنوان چشم انداز و نقشه‌ی هدف ترسیم می کند.
- ❖ باید نسبت به تحول در ساختارهای موجود، برای تحقق چشم انداز، اقدام نماید.
- ❖ نقشه تحول، همان نقشه‌ی مهندسی مجدد ساختارها و سازو کارهای موجود می باشد.
- ❖ تحول در فرهنگ موجود در جهت فرهنگ مطلوب نیز از کارکردهای جوهری و اصیل مدیریت راهبردی فرهنگی کشور محسوب خواهد شد.
- ❖ هدایت گر و جهت دهنده به مدیریت راهبردی نظام های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی به منظور باز طراحی ساختارها، وظایف، قوانین و ... با رویکرد فرهنگی می باشد.

نسبت مدیریت راهبردی فرهنگی با مدیریت راهبردی سایر نظام ها

نظام مدیریت راهبردی فرهنگی کشور هدایت گرو جهت دهنده به مدیریت راهبردی نظام های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی به منظور باز طراحی ساختارها، وظایف، قوانین و... با رویکرد فرهنگی می باشد.

الزامات ساختار سازی در نظام جمهوری اسلامی = مهندسی فرهنگی

• در صورتی که کشور، یک سیستم کلان در نظر گرفته شود و سازمان‌ها و ساختارهای موجود در آن به عنوان زیرسیستم‌ها و اجزاء آن منظور گردند در تجزیه و تحلیل و ارزیابی وضع موجود و تهیه نقشه مهندسی آن، مفروضات و ویژگیهای زیر باید منظور شود:

❑ عناصر سازنده کشور انسجام داشته باشند.

❑ این انسجام یا پیوستگی هدفدار باشد.

❑ کشور و سازمان‌های آن به خاطر حضور انسان دارای پویایی و انعطاف باشند.

وضعیت کنونی ساختارهای حیاتی کشور

در سند راهبردی نظام اداری کشور صراحتاً آمده است که:

- در جمهوری اسلامی ایران به دلیل عدم تبعیت از یک منطق و دیدگاه کلی (طرح هادی) **ناهماهنگی** بیشتری در نظام اداری کشور حاصل شده است.
- یک ارتباط تعریف شده علمی **بین سه قوه** وجود ندارد و فعالیت‌های سه قوه فاقد هم‌پوشی لازم است.
- ساختار تصمیم‌گیری در جمهوری اسلامی در مقابل تحولات و تلاطمات محیطی به شکل **یک تعریف‌کننده روزمرگی و نه تعدیل‌کننده** و تغییر دهنده ساختارها عمل می‌کند.
- فرهنگ کشور، ساختارها و مصنوعات و محصولات را می‌سازد و ساختارها و مصنوعات و محصولات نیز به نوبه خود فرهنگ را می‌سازند در حقیقت می‌توان گفت که فرهنگ می‌سازد و ساخته می‌شود.

- نظام اداری کشور که معادل مجموعه ساختارها و سازمانهای حاکمیتی کشور و یا معادل مجموعه دستگاههای دولتی و سازوکارهای آنان تلقی شده و می‌شود، به **تحول و مهندسی مجدد** نیاز داشته است؛ این نیاز از همان سالهای اول پیروزی انقلاب اسلامی توسط عموم مردم و رهبران و مدیران انقلاب اسلامی به خوبی درک شده و همواره بیان می‌شد.
- نظام اداری کشور مبتنی بر فرهنگ و ارزشهایی که سازگار با فرهنگ و ارزشهای انقلاب اسلامی نبودند طراحی شده و اداره می‌شد و **ضرورت تحول** در آن غیرقابل تردید بوده و می‌باشد.
- بدیهی است فرهنگ کشور و انقلاب فرهنگی در گرو تحول و انقلاب در این نظام اداری که پیشوانه حیات و بقای رژیم گذشته و فرهنگ سازنده او بود، بوده و می‌باشد.

وضعیت کنونی سامان دهی ساختارهای کشور

❑ جایگاههایی که عهده دار طراحی و تولید ساختارها در کشور هستند متعدد بوده و انسجام و ارتباط این جایگاهها به خوبی برقرار نمی باشد. لذا **عدم ارتباط و انسجام و جهت گیری و نظم** ساختارهای تولید شده هم، قطعی به نظر می رسد.

❑ تاکنون جایگاهی در کشور وجود ندارد که **بانک اطلاعات و آمار ساختارهای موجود کشور** را در خود داشته باشد و ارتباط این ساختارها را با همدیگر مشخص نماید.

چگونگی نظام مند کردن ساختارهای موجود کشور

- شناسایی جامعه ساختارهای موجود در کشور.
- برای شناسایی این ساختارها باید به مراجعی که اختیار طراحی و تولید و دادن مجوز تشکیل دارند مراجعه کرد.
- دسته‌بندی ساختارهای موجود در کشور.
- ساختارهای موجود براساس دسته‌بندی‌های مختلف دسته‌بندی شوند و جغرافیای موجود
- ساختارهای کشور براساس هریک از دسته‌بندی‌ها ارائه گردد تا نگاهی کل‌گرا به جامعه ساختارهای کشور فراهم شود.
- تعیین نظام کارکردهای فرهنگی کشور.

- تعیین کارکرد فرهنگی ساختارهای موجود براساس شرح وظایف و اساسنامه و هر سند مصوب و قانونی و ثبت شده آنها.
- تعیین کارکردهای اصلی هریک از ساختارها با بررسی و ارزیابی و تجزیه و تحلیل عملکرد آنها و نسبت دادن کارکردهای دیگر آنها به ساختارهایی که کارکرد اصلی اشان آن کارکردهاست
- ترسیم نقشه جغرافیای مطلوب ساختارهای موجود کشور با نسبت دادن ساختارهای موجود ————— و دبه کارکردهای اصلی آنها با نگاشت نهادی.
- نظام مدیریت راهبردی کشور و نظام های اقتصادی و سیاسی و اجتماعی و فرهنگی و سازمان های آنها مهندسی فرهنگی شوند.

گزارش سازمان مدیریت و برنامه ریزی در گزارش آبان ۱۳۸۲ دفتر بهبود تشکیلات و برنامه ریزی نیروی انسانی، طرح ساماندهی شوراهای و نظام تصمیم گیری دولت

❖ بیست و نه نهاد تصمیم گیری عالی که به ریاست رئیس جمهور یا معاون اول وی تشکیل می شود، ساختارهایی هستند که در رده راهبردی مدیریت کشور منظور شده اند.

❖ در احصاء و جایگاه بخشی به این شوراهای برای ترسیم وضعیت موجود نیاز به تدقیق بیشتری است.

❖ طراحی این شوراهای به عنوان ساختارهای رده عالی تصمیم گیری کشور به گونه ای صورت گرفته است که علاوه بر اینکه تداخل وظایف با همدیگر دارد. بلکه تداخل وظایف با دستگاههای رده های بعد خود نیز دارند.

❖ یعنی هم تداخل وظایف طولی است و هم تداخل وظایف عرضی است.

❖ درحالی که کارکرد ساختارها باید به خوبی تعیین و تبیین شود تا بتوان ارزیابی عملکرد صورت داد و هر ساختاری بتواند به صورت کارآ و اثربخش عمل کند.

- تداخل وظایف شوراهای رده راهبردی مدیریت کشور با یکدیگر و با دستگاههای کشور بدین قرار اعلام شده است.
- به موجب مطالعات و بررسیهای انجام شده، برخی نهادهای عالی تصمیم‌گیری دارای تداخل وظایف بایکدیگر و با دستگاه‌های تصمیم‌ساز می‌باشند.
- تعدد شوراهای تصمیم‌گیری موجب ناهماهنگی در نظام اجرایی کشور گردیده است.

اجرای نقشه مهندسی فرهنگی

نقشه مهندسی فرهنگی:

- مجموعه سازمان‌ها و دستگاه‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی و سیاسی و علمی و آموزشی و دفاعی و امنیتی اعم از دستگاه‌های قوه مجریه و قوه مقننه و قوه قضائیه و نهادهای عمومی غیردولتی و نیروهای مسلح که نظام اداری کشور را تشکیل می‌دهند و همه بنگاه‌ها و مؤسسات بخش خصوصی می‌باشد.
- در این نقشه باید همه این دستگاه‌ها به صورت منظم و از نظر تعداد و ترکیب متوازن و متعادل دیده شوند،
- هم‌سو و هم‌جهت باشند
- سازوکارهای تعامل و ارتباط آنها، به واسطه مجموعه قوانین و مقررات کشور، به گونه‌ای باشد که دارای تداخل و تعارض نباشند
- تا حاصل عملکرد آنها، موجبات تحقق فرهنگ هدف و در نهایت فرهنگ آرمانی را فراهم سازد.

در یکی از بخش‌هایی که بیشترین تداخل وظایف دیده می‌شود بخش فرهنگ کشور می‌باشد.

بخشی که به موجب اهداف مقدس جمهوری اسلامی باید به عنوان بخش محوری لحاظ گردد. در آنجا که بیشترین تداخل وظایف وجود داشته باشد، بیشترین کم‌کاری و تنبلی هم حاصل خواهد بود.

• در امور فرهنگی کشور نزدیک به ۱۵ نهاد تصمیم‌ساز و تصمیم‌گیر وجود دارند که تعامل و انسجام آنها به خوبی روشن نمی‌باشد و پراکنده کاری و موازی کاری و عدم تلاش و کارایی و اثربخشی آنها قابل ارزیابی نیست.

بررسی نظام آموزشی (تعلیم و تربیت)

اهمیت نظام آموزشی

- عامل اصلی پیشرفت یا انحطاط جوامع در مورد ابعاد مختلف و در همه زمینه‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و حتی مذهبی و اخلاقی .
- سرمایه‌ای ضروری در تلاش برای تحقق یافتن اهداف مربوط به توسعه در رویارویی با بسیاری از چالش‌های بالقوه آینده،
- مهم ترین ابزار موجود برای پیشبرد و واقعیت بخشیدن به آرمان‌های هر ملت می‌باشد.
- چهره دنیای امروز حکایت از تأثیر سیستم‌های تعلیم و تربیت دارد و آینه تمام نمای طریقه عملکرد نظام‌های آموزش می‌باشد.

ضعف های ساختاری نظام آموزش و پرورش در ایران

- نظام آموزشی مرسوم در جامعه ایران، به قول پائولو فریره برزیلی، نظام آموزشی بانکی است.
- بیماری کنکور زدگی.
- عدم توجه نظام به آموزش و پرورش از نظر (بودجه ، گزینش وزیر ، گزینش معلم) به عنوان سازمانی زیر ساختی.
- عدم حساسیت علمی و تخصصی به گزینش و انتخاب وزیر، مدیران کل ، مدیران ادارات و در کل برنامه ریزان اصلی سیستم.
- مدیریت سنتی.
- مدیریت آمار محور و کمیت گرا.
- بی توجه به تفاوت های فردی و استعداد های ذاتی متفاوت.

- عدم توجه به مدیریت استراتژیک، این نوع مدیریت به دنبال قاعده مند کردن، اجرا و ارزیابی کلیه اقدامات و عملیاتی است. که سازمان را قادر می سازد آینده را دقیق تر و روشن تر ترسیم نموده و اهداف خویش را تحقق ببخشد
- تمرکز و اصرار بر حفظیات.
- آموزش سکوت و تقلیدی.
- عدم آموزش تفکر انتقادی.
- عدم رشد روحیه پرسشگری.
- بی توجهی به خرد جمعی و فرهنگ مشارکتی.
- جای خالی هنر در روند آموزش و پرورش
- تربیت برای دنیایی نامعلوم.

بررسی نهاد خانواده

نهاد خانواده

- خانواده در کنار آموزش و پرورش یکی از معدود مفاهیم مشترك جهانی است که همواره مورد توجه کشورهای دنیا قرار گرفته است.
- نهاد مرجع؛
- نخستین کانون جامعه پذیری؛
- اصلی ترین رکن نظام اجتماعی؛
- نخستین و بزرگترین تکیه گاه هر فرد؛
- نخستین کانون آموزش و انتقال فرهنگ؛

آسیبهای نظام خانواده

- اختلال در جامعه پذیری و فرآیند تربیت؛
- تبدیل خانه به هتل؛
- ازدواج تحمیلی؛
- کاهش فرزند آوری؛
- بزرگ شدن کودکان بدون داشتن مهارت زیست جهانی و امروزین.
- جدایی ایمان از شریعت؛
- جوانانی که ایمان دارند ولی مناسک دینی را به جا نمی آورند؛
- فشارهای عصبی به فرزندان برای تحقق آمال پدر و مادر؛
- فقدان ارتباط هوشمند بین مدارس و خانواده
- تغییر پارادایمها در نهاد خانواده؛
- گسست نسلها؛
- تغییر اولویتهای ارزشی جوانان؛
- شکل گیری روابط جدید خانوادگی؛
- اختلالات رفتاری فرزندان در نتیجه خشونت های بین والدین؛
- رقابتهای منفی بین خانوادگی با الگوهای خود ساخته؛
- افزایش سن ازدواج؛
- افزایش آمار طلاق؛

بررسی نظام اقتصادی

نظام اقتصادی

- به حداکثر رساندن رفاه عمومی اقتصادی؛
- تولید برابری اجتماعی و کاهش نابرابری؛
- بهبود سطح زندگی؛
- مقابله با رکودها؛
- کاهش بیکاری؛
- افزایش و تسهیل ازدواج و تشکیل خانواده؛
- ایجاد انسجام اجتماعی؛
- کاهش شکاف طبقاتی؛
- تحقق وحدت و همگرایی؛
- افزایش خدمات حمایتی؛

- ایجاد زمینه تحقق ارزشها؛
- فراهم آوردن زمینه اجرای هنجارهای اجتماعی؛
- تحقق آبادانی؛
- تحقق آزادی های کارآفرینانه و مهارت های فردی؛
- توسعه آموزش، مراقبت بهداشتی، تأمین اجتماعی و حفاظت از محیط زیست؛
- توسعه اخلاقی و آرامش روانی جامعه؛
- فراهم آوردن زمینه بروز استعدادها؛
- افزایش سرمایه اجتماعی؛

آسیب های نظام اقتصادی

- ضعف دانش اقتصادی مدیران؛
- اقتصاد دولتی؛
- سیستم بانکی از بنیان ناکارآمد؛
- اقتصاد تك محصولی و بی توجهی به تولید واقعی؛
- فقدان قوانین مالیاتی مناسب؛
- بی توجهی به جذب سرمایه خارجی؛
- کاهلی نسبت به پتانسیل های اقتصادی (توریسم)؛
- نوسانات قیمت ارز؛
- کاهش ارزش پول ملی؛
- فقدان ثبات اقتصادی؛

- مدیریت اقتصادی به شیوه آزمون و خطا؛
- تورم افسار گسیخته؛
- فقدان نظام علمی و کارآمد صادرات و واردات؛
- افزایش سرسام آور هزینه های زندگی؛
- بیکاری؛
- فقر گسترده؛
- شکاف طبقاتی؛
- گسترش اشرافی گری ساختاری؛
- گسترش رانت؛
- گسترش اختلاس و ارتشای سازمان یافته؛
- نوسانات بازار بورس؛

بررسی نظام مدیریتی

آسیب های نظام مدیریتی

❖ فقدان شایسته سالاری در سازمانها؛

❖ فقدان نظام انتصاب مدیران مبتنی بر کارآمدی و تجربه گرایی؛

❖ کم توجهی به ذی نفعان سازمانها و ارباب رجوع؛

❖ فقدان نظام چرخش نخبگان؛

❖ ضعف اخلاق مداری در سازمانها؛

❖ فقدان شفافیت در جامعه و سازمانها؛

❖ تحقق آرامش روانی جامعه؛

❖ توسعه علمی و احترام به نخبگان و صاحبان تفکر و ایده؛

❖ عدم ارائه بازخورد رفتار مثبت به کارکنان؛

❖ فقدان جمع گرایی نهادی؛

❖ ارائه اطلاعات به افراد در مورد حوزه مسئولیتی آنان؛

❖ عدم طراحی نظام پیشرفت و ارتقاء سازمانی؛

❖ فقدان مدل اجرایی شایسته سالاری؛

بررسی نظام سیاسی

نظام سیاسی

• نظامی است که به تدبیر امور سیاسی و دولتی می‌پردازد، این نظام اغلب با نظام حقوقی، نظام اقتصادی، نظام فرهنگی و دیگر نظام‌های اجتماعی ارتباط تنگاتنگ داشته در حوزه سیاست‌گذاری، حمایت، تقویت و تسهیل امور آنان جایگاه اصلی را عهده دار است. چه کسی باید در مصدر قدرت باشد، مسائل و امور مذهبی چگونه باید مدیریت شوند و دولت باید چه تأثیری بر مردم و اقتصاد داشته باشد نیز از اختیارات این نظام است.

• از مجموعه‌ای از ترکیبات تشکیل یافته که بر روی هم به تدوین و اجرای تصمیماتی رهنمون می‌شوند که انطباق پذیر بر جامعه است.

• عملکرد نهادها، گروه‌های ذی‌نفع (از قبیل احزاب سیاسی، اتحادیه‌های تجاری و گروه‌های رای‌دهی) و ارتباطات میان آن نهادها و قواعد و نرم‌های سیاسی است را کنترل و مدیریت می‌کند.

کارکردها

- عهده دار نظام مدیریت کشور است.
- مسئول تأمین نظم و امنیت در کشور است.
- غالباً از نظام سیاسی تعبیر به نوع حکومت می‌شود..
- به سیاست‌گذاری و سازمان‌دهی کردن تشکیلات در يك کشور می‌پردازد.
- حفظ نظم و یکپارچگی را در جامعه تضمین می‌کن
- پیشنهاد دهنده اقتضائات قانونی کشور برای تبدیل به قانون در مجلس شورای اسلامی است.

آسیب های نظام سیاسی در کشور

- ناتوانی در افزایش دانش سیاسی جامعه.
- ناکارآمدی نظام مدیریتی وابسته به دولت.
- کم توجهی به نخبگان در تشویق، ارتقا و تبدیل ایده های آنان به محصول یا ...
- ناتوانی در ارتقاء فرهنگ سیاسی جامعه.
- ضعف در سامان دهی مطالبات مردم از نظام جمهوری اسلامی.
- ناتوانی در تدوین چشم اندازونقشه راه در مدیریت چند گانه کشور و رفتار بر اساس آن.
- ناتوانی در به عرصه آوردن صاحب نظران و استفاده از نظرات علمی آنان در حوزه های اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و...
- ضعف مفرط در دیپلماسی سیاسی.
- فقدان نقشه راه فرهنگی در برنامه ریزی ها.
- افت شدید شاخص های سلامت مالی و اداری دولت.

- ضعف در دیپلماسی فرهنگی.
- عدم اعتماد عملی به مردم و امین ندانستن آنان در تصمیم گیری هایی که ارتباط مستقیم با سرنوشت آنان دارد.
- ضعف در سامان دهی، تشکیل و نظام مند کردن احزاب و تشکل های سیاسی.
- ناهماهنگی در هیأت دولت.
- رفتار نامتناسب با وعده های داده شده به مردم در انتخاباتها.
- فقدان سند راهبردی صادرات و واردات و استفاده از ظرفیتهای فراوان بومی.
- ضعف در تبدیل دانش و ایده به محصول و ایجاد ارتباط بین صنعت و دانشگاه.
- ناتوانی در کنترل تورم و افزایش فشار بر اقشار آسیب پذیر جامعه.
- ضعفهای عدیده شورهای عالی تحت نظر رئیس جمهور به ویژه شورای عالی انقلاب فرهنگی در تدوین سیاستهای فرهنگ.
- ضعف جدی در مدیریت و سامان دهی فضای مجازی و تقویت پیام رسانهای داخلی.

انقلاب فرهنگی در نظام اداری

(تحلیلی بر سیاستهای کلی نظام اداری کشور)

تهیه و تدوین:

دکتر مهدی ناظمی اردکانی

دیبرخانه شورایعالی انقلاب فرهنگی

آسیب شناسی کارکردی و ساختاری دستگاههای فرهنگی

مجری: دکتر علی بنیادی نائینی

مدیر: امیر محمد نژاد

باتشکر و سپاس از توجه و بردباری شما عزیزان

والسلام علیکم ورحمت اللہ وبرکاتہ